

Anula I.

Nro 20.

Foi'a basericésca.

Organu

pentru cultur'a religiosa a clerului si a
poporului.

Redigeata de

Dr. **Alesandru V. Gram'a.**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

25 Octobre 1883.

Cuprinsulu:

Unu ajutoriu miraculosu alu Prea curatei Fetioare Mari'a. — Martiriulu cá argumentu alu divinitatei religiunei crestine. — Esplicarea psalmului 50 dupa P. Paulu Segneri. — Alcoolismulu in poporulu nostru. — Ceva despre organisarea primitiva a basericeii. — Varietati.

Apare in 10 si 25 st. n. a fia-carei luni.

Pretiulu pre unu anu **3 fl. v. a.**

Blasiu, 1883.

Tipograf'ia Seminarului gr.-cat. in Blasiu.

Unu ajutoriu miraculosu alu Prea Curatei Fetiore Mari'a.

(Continuare din Nr. 19.)

In dnu'a urmatoria dupa spedarea epistolei Domnulu de * * veni la mine.

„Bunulu meu amicu“ mi dîse elu, „dupa ce tu te ai decisu a urmá consiliulu meu, este de lipsa, se implinesci si tote conditiunile necesarie pentru unu succesu favorabilu. Implinesce rogatiunile de lipsa, mergi si te marturisesce si te cumineca, stimulézati in unu modu cuvenintiosu sufletulu teu si implinesce totu ce-ti ordinéza credinti'a t'a in unu casu cá acest'a“.

„Tu ai deplina dreptate“ i respunsei eu, „si voiu si face totu ce-mi dîci tu. Inse trebue se-ti marturisescu, cá tu esti unu protestantu singulariu. In dîlele trecute tu mi ai predicatu credinti'a, si acumu mi predici practic'a religiunei. Rolele suntu intorse in unu modu tare curiosu. Cine ni aru vedé, cum tu unu protestantu mi predici mie unui catolicu credinti'a catolica, acel'a s'ar' mirá multu“.

„Eu sum unu omu de scientia“ mi replicá elu, „si eu voiescu, cá deca noi facemu unu experimentu, atunci se-lu facemu cu tote conditiunile recerute. Eu rezonezu in casulu acest'a, cá si cum asi face unu experimentu fisicu seuu chemicu“.

Trebue se marturisescu spre rusínea mea, cá eu nu am facutu nemicu din cele ce mi a statuitu amiculu meu, pentru-cá sufletulu meu erá tare agítatu si turburatu.

Dupa una septemana amiculu meu la olalta cu soci'a sa se informaru, cá ore n'am capetatu ap'a cea miraculosa, si paroculu din Lourdes nu mi a scrisu nemicu. In urma paroculu mi scrise, cá a spedatu ap'a pre calea ferata, si preste scurtu tempu va sosí. — Noi asteptámu acum momentulu sosirei cu una impatientsia, ce si o pote intipuí ori cine. Inse, cine mi va crede? Eu eram mai preocupatu si mai plinu de prejudetie cá amicii miei protestanti.

Statulu ochiloru miei inse erá totu acelasi. Nu poteámu absolutu nice se cetescu, nice se scriu nemicu.

In una demanetia — 10 Octobre 1862 — eu asteptámu pre amiculu meu Domnulu de * * in galeri'a d'Orleans la Palais-Royal, cá se dejunamu laolalta. Mergundu eu mai in ainte, am cetitu la librariulu Dentu doue afise scrise cu litere mari de câteva centimetre, in cari eráu numai titulele de 2 seuu 3 cuvinte a unoru opuri noue. Si si literele aceste gigantice mi au ostenitu ochii asia de tare, cátu am trebuitu se me retienu si m'am cufundatu

in una tristetia profunda, in care mi am mesuratu inca odata tota ectensiunea nefericirei miele.

Dupa amédi am dictatu amicului meu de * * trei epistole, fiendu-cà eu nu poteamu scrie absolutu nemicu, si la patru óre m'am reintorsu acasa. In momentul, candu suieám treptele spre chili'a mea servitoriulu meu mi dîse: „V'a sositu unu pacu micutiú dela calea ferata“.

Intrandu in casa am vediutu in adeveru una cista mica, pre carea erá scrisu: apa naturala. Eu am sciutu indata, cà e ap'a din Lourdes. In launtruulu meu am semtítu una emotiune violenta, fora ínse de a me aretá. Astu-feliu am esitu pre strada, unde me preambłam cufundatu in cugete.

„Lucrulu devine seriosu“ mi díceám in mine, „Eu trebue se implinescu, ce mi a dísu amicul meu. In starea acést'a a sufletului, in care me afiu, eu nu potiu cere dela Ddieu una minune in favorulu meu, in ainte de ce m'asi fi curatítu. Cu una inima plina de atáte miserii voluntarie, eu nu potiu cere dela Ddieu una gratia atátu de mare. Se mi vindecu mai antáiu sufletulu, in ainte de ce asi cere dela Ddieu, cá se-mi vindece corpulu!“

Cufundatu in reflexiunile aceste m'am dusu catra cas'a confesariului meu preotulu Ferrand de Missol, ce locuieá aproape de mine. Eu erám securu cà-lu voiu aflá acasa, deorace erá Vineri, si Vineri'a totu de a un'a erá acasa. Si in adeveru erá acasa, ínse in antisiambra asteptáu forte multi, cari aveáu lipsa de elu, si afora de ace'a i au fostu venitu pre neasteptate si nesce consangeni. Vediendule aceste mi am propusu a vení ser'a la 7 óre.

Venindu acasa me pusei in genunchi in aintea patului meu si incepui a me rogá, desi semtieám bine, câtu de nedemnu sum eu a-mi redicá ochii catra ceriu. Sculandume din genunchi cugetulu mi stá in continuu la vasulu cu ap'a cea miraculosa, si unu presentiu inconsciu mi spunea, cà in scurtu tempu in chili'a mea se va intemplá unu ce miraculosu. Eu me temeám se o deschidu cu manile miele, ínse de alta parte ceva in launtruulu meu mi siopteá se o deschidu, si se nu asteptu pana ce me voiu marturisi ser'a. Lupt'a acést'a durá cateva minute, si se finí prin ace'a, cà éراسi me aruncái in genunchi si incepui a me rogá. Redicandume desfacui vasulu si turnái pucina apa in unu pocalu si am scosu afora unu servetu. Atunci una credintia via imbratiosá sufletulu meu de tote laturile, si caditiú in genunchi a trei'a ora, si atunci m'am rogatu cu viersu inaltu:

„O Santa Fetiora Mari'a“, dísei eu „fiati mila de mine, si me vindeca de orbi'a trupésca si sufletésca!“

Dicundu cavintele acesta mi frecái ochii si fruntea cu servetulu muiatu in apa. Procesulu abié a duratu cateva secunde.

Acum se-si intipuiésca ori si cine mirarea sí fric'a mea. Abié am atinsu ap'a acést'a miraculosa de ochii miei, si eu me semtii de odata vindecatu, câtu celeritatea cu care s'a intemplatu, in limb'a omenésca cea neperfecta nu o potui asemená decátu cu fulgerulu.

Contradictiune straina a naturei omenesci! Cateva minute mai inainte eu dam crediementu credintiei mele, care mi promitea vindecare, si acum nu voieam se dau crediementu sentimentelor mele, care me asigurau ca sum vindecatu. Nu! Eu nu credeam ca sum vindecatu, asa catu pre langa tota minunea acesta indeplinita cu iutiela fulgerului, eu am comisu gresiel'a lui Moise de a lovi stanc'a si a dou'a ora, voiescu se dca, ca eu necrediendu inca ca sum vindecatu, am mai continuatu cateva minute a-mi freca ochii si fruntea cu apa cea miraculosa. Dupa cateva minute inse mi a peritu tota indoiel'a, si eu esclamai plinu de credintia: *Domne eu sum vindecatu!*

Acum alergai la bibliotec'a mea spre a cauta una carte, ca se cetescu. Langa biblioteca me oprii. Nu, disei eu, eu nu voiu ceti ori si din ce carte, si am luatu in mana notiitele asupra aparitiunilor Prea Curatei Fetioare Mari'a in Lourdes si asupra originei celei miraculose a isvorului, ce mi le tramise paroculu din Lourdes laolalta cu apa. Luandumi cartea acesta in mana, me asediai pre scaunu si incepui a ceti bine si fora a semti nice una ostendela, eu care cu cateva minute mai inainte nu eram in stare a ceti trei litere. In urma me oprii la pagin'a 104, pentru-ca era deja diumetate pre 6 ore ser'a, candu in lun'a lui Octobre in Parisu este deja intunerecu. Candu am pusu diosu cartea, uitandume pre feresta am vediutu ca pre strada si in magazine aprindeau deja lampele.

Curundu dupa acea m'am dusu la preotulu Ferraud de Missol, caruia i am descoperitu minunea intemplata cu mine, m'am marturisitu, si in cealalta di m'am cuninecatu.

Vediendu Dlu si Dn'a de * * amicii miei minunea intemplata cu mine, au fostu misicati in unu modu extraordinariu. Ce au reflectatu ei? Ce cugete i au impresuratu? Ce s'au intemplatu atunci in fondulu sufletului loru? Acest'a este secretulu loru si alui Ddieu. Acea ce mi au spusu eli, acea n'am capetatu dreptulu, ca se spunu si la altii.

Sapte ani au trecut de la vindecarea mea cea atatu de miraculosa. Nice lectur'a, nice lucrulu greu, nice noptile lungi petrecute in studiu nu mi mai ostenescu ochii. Deemi Ddieu darulu seu, ca vederea mea castigata prin una minune atatu de evidenta se nu o intrebuintiezu nice odata decatu in servitiulu binelui.

Martiriulu ca argumentu alu divinitatei religiunei crestine.

(Continuare).

III. Constantia neinvinosa a martiriloru.

Dara cu tote ca torturile au fostu asia de crude si selbatece totusi martirii le-au suferitu cu o constantia admirabile. „*Lotrii si barbati cu corpu robustu — scrie Lactantiu — nu-su in stare a suportati laceratiuni, esclama*

si edău gemete, pentru-că i învinge dorerea, deoarece le lipsesce patient'a inspirată. Pruncii noștrii înse și muierile (că se tacu despre barbati) pre torturătorii lor*u* i învingu in tacere, éra gemete a le storce nece foculu nu pôte. Mandrésca-se Romanii cu Muciu ori cu Regulu, dintre cari unulu s'a datu pre sene inimiciloru, că se fia ucisu, fiindu-că i a fostu rusine a trai că captiv*u*, er' celualaltu prinsu de catra contrari dupa ce a vediutu că nu pote devitá mortea, si-a bagatu man'a in focu. . . Éca la noi secsulu infirmu si etatea frageda suferé a se sfasiá si a i se arde corpulu, nu din necesitate, pentru că s'ar' poté feri, deca ar' vré, ci din vointia, pentru-că se incredú in Ddiéu". (Div. inst. L. 5. c. 13).

Cu exemple de o atare constantia eroica suntu pline actele martiriloru, eu inse voiú enumerá numai unele, nu pentru că se probezu unu ce dejá certu, ci că se ne pascemu sufletulu cu atari fapte ilustre. Asia aducu in ainte eroic'a virtute a tinerei vergure Blandina, precumu acc'a o descriu martorii oculati: „Dara m*ai* alesu intrega furorea vulgului, a presidei*u* si a ostasiloru s'a asediatu asupr'a Blandinei, prin care Christosu aretá, cá cele ce omeniloru paru vile, deforme, si de despretiúitu, cu atátu m*ai* multu se onoreza de catra Ddiéu, pentru escelent'a caritate catra densulu, carea se areta in virtute si potere, er' nu se glorieza sub specie desierta (non specie inani gloriatur). Pentru-cá precandu tremuránu toti, si chiar' si domn'a acelu*u* tempu se infricá cá nu pentru pucinetatea corpului se nu pota depune liber'a confesiune: cu atáta potere de inima f*u* intarita Blandin'a, in cátu torturătorii, cari perondandu-se imprumutatu din diori de di p*u*na ser'a, o cruciara cu totu genulu de tormente, dibilitanduli-se inchieturile nerviloru au tabaritu, si pre sene s'au marturisisu de invinsi, dupa-ce nece unu genu din tormentele, ce i le poteá aplicá nu li-au mai remasu; se mirádu cá inca m*ai* resufla, fiindu-i totu corpulu laceratu si strapunsu, si marturiseádu cumcá unu micu genu de tormente ar' fi fostu de ajunsu spre a o inecá in sange, necumu atátea si asia de mari tormente. Inse fericit'a acc'a, cá si o atleta generosa, in insani confesiunea 'si luá potere si curagiu: si aveá restaurare si repausu, si totu simtiulu dorerei presente i-lu luá esprimerea acestor*u* cuvente: „sum crestina si la noi nu se lucra nemica reu“ (Christiana sum et nihil apud nos mali geritur) Euseb. H. Eccl. L. 5. c. 1. Éra Nilus cá martoru ocularu acestea marturisesce despre S. Theodotu: „Nice unu genu din crudele instrumente n'a remasu nefolositu, nu foculu, nu fierulu, nu unghiule: ci unii de oparte altii de alt'a nevalindu si tragendu diosu vestmentele au redicatu omulu pre unu mandiu, si despartiendu-se in doue siruri cu unghiule sferticádu laturile lui, asia dupa cum érá in stare unulu fiu-care necrutandu labore. Éra martirulu cu facia suridietoria si voiosu priveá pre celi ce-lu loveá si fora vre o conturbare primeá torturele, nece intorcundu-si faci'a, nece declinandu crudínea tiranului. Pentru-cá aveá de ajutoriu pre Dlu nostru Isusu Christosu pana ce se ostenedu celi ce-lu bateá. Éra acestor'a pierdiendu-si poterile, le succedeádu altii. Dara atletulu neinvinsu corpulu seu cá si strainu l'a tradatu carnificiloru, avendu-si mentea fixa la Dlu toturoru. Apoi a demandatu Theoctenu cá se torne pre laturile lui acelu m*ai* tare si se-i aplice lampe ardietorii. Éra dupa ce santulu intiepatu de acetu, simtiendu mirosulu uritu din carnea dearsa din laturile lui, isi intorse pucinu narile, Theoctenu repede sarindu de pre tronu díse: unde-i acumu Theodote generositatea cuvintelor*u* tale? Caruia martirulu (i respunse): Nu te misce nemi*c'a* Proconsule, cá simtiendu mirosulu costelor*u* mele mi-am intorsu nasulu, ci m*ai* bine demandu satelítilor*u* tei cá se-ti indeplinesca mandatele, pentru-cá i vedu a lucrá prea mole. Éra tu escugeta tormente si inventiuni de machini noue, pentru-cá se-m*i* poti esperiá fortitudinea: ori m*ai* bine recunosce pre Dlu Isusu care me ajuta, prin care pre

tene te contemnu că pre unu sclavu,  ra pre  mpii  ei imperatori i despretiuescu. At t'a curagiu mi d  Christosu Dlu. Deca m'ai fi aflatu vinovatu ar' av  in mene locu t ma, acumu inse nu me temu de amenintiarile tale pentru credin a lui Christosu paratu fiindu a patimii ori ce. Celui ce vorbe  acestea Theoctenu a demandatu se-i d  palmii preste facia si se-i scota dintii. Martirulu inse din contra (i replic ): chiaru si limb'a deca mi-ai tana-o Theoctene, si tote organele vorbirei, Ddieu totusi aude pre crestini si candu tacu". Ap. Ruinart Acta MM. sincera n. 27.

Dara martirii torturele nu numai c  le-au suferitu cu constantia si bravura, ci spre acele s'au oferitu cu promptetia, alacritate si hilaritate. „Rogu-ve pre voi — asia scrie S. Ignatiu catra Romani, despre cari suspension  c -lu voru impiedec  dela martiriu — se nu aretati catra mene o bunavointia intempestiva. Lasati-me se fiu mancaroa fierelor, prin cari potiu se urmezu pre Ddieu. Sum nutrementulu lui Ddieu si me macinu prin dintii fierelor, c  se devinu pane pura a lui Christosu. Mai vertosu lingusiti fierele, c  se devina mormentulu meu si din corpulu meu nemicu se nu lase, c  nu, dupa ce voiu adormi, se fu caruiva spre greutate". Ep. ad. Rom. n. 4.

Apoi B. Symphorosa imperatorelui Adrianu, care-i d se: „seau sacrifica impreuna cu fiii  ei dielor, atotu puternici, seau voiu face c  insuti dimpreuna cu fiii  ei se fi sacrificata“, i raspunse: „si de unde mie at l'a bunetate, in c tu se meritu a me oferi dimpreuna cu fiii miei ostia lui Ddieu?“ Ap. Ruinart. acta MM. sincera n. 2.

De aici si ace'a invidia santa a fericitului Laurentiu, care dupa ce a vediu pre Xistu episcopulu seu a se duce la martiriu, a inceputu a plange, nu patim'a aceluia, ci remanerea densului. Si asia incep  a-lu agrai cu cuvintele: „Unde mergi fora de fiu tata? in cotr'o sante sacerdote fora de diaconu? Neci candu nu te-ai indatenatu a aduce sacrificiu fora ministru. Asia dara ce ti-a desplacutu in mene Parinte? au d ra mai aflatu degeneratu?“ Ap. Ambrosiu Off. L. I. c. 41.

Ma alacritatea martiriloru at t'a er  de mare in c tu de buna voia se oferiau spre morte. Supliciu Severu acestea referesce despre a 9-a persecutiune: „Pre intrecute nevaliau in glorios'a lupta, si dupa martiriulu prin morte gloriosa amblau atunci cu mai multa pofta de c tu cum acum apetiescu episcopatulu prin ambitiumi placute“. Sacra hist. L. 2.  r' S. Hilariu scrie: „c  unii se glorieza in legaturile carceriloru, altii si gratuleza sdrobiti de lovituri, altii si supunu spre taiare potestatai neresligiose grumazii fericiteloru capete, mai multi alerga pre rogurile gatite si sierbitorii se arunca in focu cu saltulu unei grabiri devote“. Enar. in Ps. 65. n. 21.

Acu merita se fia amintitu si faptulul la care se provoca Tertulianu (Ad Scapulam c. 5) c  adeca crestinii din Asi'a pre tempulu persecutiunei lui Ariu Antoninu din zelulu celu mare catra religione se presentau in cete in ainta tribunaleloru, candu apoi supunendu-se numai unii la piedepse, celorualalti se dicea: ο δειλοι, εΙ δελετε αποδυεσκειν κοηιμοϋς ηβροχοϋς  χετε adeca: o miseriloru deca voiti se muriti aveti pricipitia si latiori. De unde s. Chrisostomu ac st'a ratiune o aduce in ainte pentru ce Julianu Apostata nu a persecutatu pre facia pre crestini, c  a cunoscutu adeca bine c  deca ar' cutez  asia ceva, toti crestinii si-ar' fi datu sufletele pentru Christosu. Pentru c  toti, dice elu, alerga la martiriu c  albinele la mniere.

(Va urm ).

Explicarea psalmului 50 dupa P. Paulu Segneri.

(Continuare din Nr. 19).

„*Anima curata zidesce intru mine Ddieule si spiritu dreptu innocece intru cele din laintru ale miele*“.

Aurul de si e curatu, totusi se probeza si se probeza chiaru pentru ace'a, fiindu-cà e auru. De ar' fi arama cui i-ar' pasà de valoarea ei? *Parerea* de reu pentru pecate e aurulu celu mai finu, acést'a nu suferu indoiala; cu tote aceste erariulu ceriului nu o primesce dela nime cu ochii inchisi, ci o examineza mai antaiu. Si cum face acést'a examinare? asia, cà lià sém'a ore *parerea* de reu inaltiatu'sa pana la propusulu corectiunei ori indreptarei. Numai atunci o pretiuesce cà adevrata *parere* de reu, altucum nu pune nice unu pondu pre ea. Davidu, — dupace pana acum si a aretatu dorerea pentru pecatele comise, — asecureza aci pre Domnulu, cà e tare *resolutu* din momentulu acest'a a duce cu totulu alta vietia. Din motivulu acest'a se roga lui Ddieu, cà se-i dè una anima noua si deodata unu spiritiu nou: „*anima curata creeza intru mine Ddieule si spiritu dreptu innocece intru cele din laintru ale miele*“.

Sub *anima* se intielege aci voi'a cà si in multe locuri ale s. scripturi, precum dice Samuilu lui Saulu despre Davidu: „*sia alesu Domnulu barbatu dupa anim'a s'a*“ adeca dupa voi'a, gustulu si pof'ta sa I. Reg. 13, 14; er' sub cuventulu: „*spiritu*“ se intielege: *ratiunea*. Aceste doue facultati *ratiunea* si voi'a suntu partile cele mai esentiale ale interiorului omenescu, si in ele e de a se esecutà corectiunea fia-carui omu, care in adeveru voesce se se reintorca la Ddieu. Pentru ace'a Davidu in voia doresce *curatire*, „*anim'a curata creeza intru mine!* etc. si anumitu cu respectu la simtiemintele si aplicariile sale, cari sau petatu fiindu inclinate spre lucruri urite si pamentesci. In *ratiune* doresce penitentele rege: *dreptate* „*si spiritu dreptu innocece intru cele din laintru ale miele*“, mai cu séma in pretiuirea reale a lucrurilor, carea in fine nu pote fi, decàtu sucita si falsa, dupace s'a delaturatu odata, seau a fostu parasitu indreptariulu supremu a omului, adeca *credinti'a*.

Pentru aceste se rogà Davidu, si pentru aceste trebuie se se roge fia-ce omu, care voesce seriosu asi emendà vietia. Fora anima curata nu poti posedé spiritiu dreptu si fora de spiritiu dreptu nu poti posedé anima curata; prin urmare Davidu nu se rogà numai pentru un'a seau pentru alt'a, ci pentru amendoue deodata. Fora de anima curata nu poti avé spiritiu dreptu, pentru-cà voi'a, ce e condusa de pofte animalice sucesce pre incetu si *ratiunea*, seducundu-o a incuviintià ace'a, ce se pare placutu; ér' nu ace'a, ce e dreptu. Chiaru asia de pucinu poti avé anima curata, fora de spiritiu dreptu; pentru-cà deca *ratiunea* in judecatile sale e sucita, ce pote face alt'a, decàtu se arunce voi'a in abisu? Aceste asia fiindu, — s'ar' paré, — cà Davidu ar' fi trebuitu se roge pre Ddieu in ainte de tote pentru *dreptatea* spiritului, fiindu-cà spiritulu este *conducatoriulu*, si apoi pentru curati'a animei; ér' nu

cum face densulu: antâiu pentru curati'a animei, apoi pentru dereptatea spiritului. Fia! dar' trebuie se consideri urmatorele: precum la unu omu, care din bunu se face reu, miseri'a de comunu nu-i vine din scaimbarea ratiunei insielate in judecat'a s'a, ci din scaimbarea si indereptnici'a voiei, carea sedusa de poftele rebeli, se lupta neincetatu cu ratiunea, panace o misica sei conceda totu, ce iubesce si poftesce; chiaru asia din contra, acel'a, care din *reu* yré se se face *bunu*, trebuie se-si incepa intorcerea cu ace'a, cá se-si desface anim'a de tote acele, pentru cari s'a departatu dela Ddieu. In acestu sensu graesce Ddieu catra prof. Ezechielu c. 14. v. 5—6: „*s'au instrainatu dela mine prin idolii loru, pentru ace'a di casei lui Israelu: intorcetive si ve departati dela idolii vostri*“. Aversiunea dela Creatoriulu e ace'a in ce jace *greutatea pecatului*, celu pucinu dupa partea lui cea mai insemnata; din contra in conversiunea spre creatura jace *caus'a pecatului*, fiinducà de comunu nimenea nu se departa dela Ddieu spre alu despretiui seau neonorà, ci numai spre a capatà cu inlesnire unu bine trecutoriu, a carui posesiune ori gustare, Ddieu a opritu-o. Pentru ace'a viet'i'a ce'a noua are se se incepa chiaru cu ace'a, cá se despretiuesci acelu bine pamentescu. Acést'a insemna apoi a curati' anim'a. Deci esaminezate pucinu acum, cá se vedi: ore in tine affase spiritulu dereptu, adeca acelu spiritu, care cunosce binele celu adevveratu si-lu pretiuesce? Deca nu e direptu, ci intorsu, sucitu; atunci cerca cu atentiuene, si te vei convinge, cà domnesce in anim'a ta vre o inclinatiune rea.

Prin fia ce pecatu de morte se nimicesce cu totulu curati'a animei; asia dara, fiindu-cà Davidu vorbesce aci despre una anima curata, se roga catra Ddieu, cá ace'a densulu se i-o creeze: „*anim'a curata creeza intru mine Ddieule*“. Nu asia stà lucrulu cu *dreptatea spiritului*, cu *ratiunea*. Acést'a prin pecatu nice odata nu se pierde de totu (pentru-cà totu celu ce pecatuesce, recunosce cà lucra reu, candu pecatuesce, cà-ci altucum nu ar' pecatuf). Ci se strica adeca se debiliteza si asia nu e destulu de tare spre a misicà pre omu la fapte. De ace'a vedemu noi, cà Davidu candu vorbesce despre spiritulu dereptu, nu roga pre Ddieu, cá acel'a se i-lu creeze, ci se-lu inoiesca: „*si spiritulu dereptu inoiesce intru cele din laintru ale miele*“.

A creà e eschisivu lucrulu lui Ddieu, pentru-cà numai Ddieu cu poterea sa infinita produce lucruri din nimica. Asia e si eschisivu lucrulu lui Ddieu a face pre omu dreptu, pentru-cà justificatiunea inca e creatiune. Numai *ace'a* distingere este intre justificatiune si creare, cà la creatiune nimenea nu pote cooperà cu Ddieu, pre cându la justificare conlucra omulu in multe moduri, inse mai cu séma sierbitoriulu pusu de Ddieu la administrarea s. sacrameente.

A face nou, a *innol*, nu e a creà; pentru ace'a lucrurile naturei se innoescu de sine primaver'a precum: campurile, semenaturele, padurile, asemenea lucrurile produse prin arte etc. Chiaru asia pote si omulu orecum de sine asi innoí dreptatea spiritulu in internulu seu. Omulu o pote face acést'a, prin

lumin'a ace'a naturale, care i-o lasa Ddieu, inca si dupa pecátu, cá érase se se redice curundu din acel'a; si o pote face mai cu séma prin *lumin'a credintiei*, ce asemenea i-remane dupa pecatu. Dar' totu ce pote face omulu dela sine, e forte pucinu in comperatiune cu ace'a, ce lucreza Ddieu in elu, deca voesce. Pentru ace'a se esprima Davidu tare justu, cá Ddieu se fia in elu innoitoriulu spiritului dereptu, de ora-ce numai Ddieu e, care-lu pote strapune in ace'a stare, ce a avutu-o la prim'a s'a formatiune: „*Spiritu dreptu innoesce in internulu meu*“.

(Va urmá).

Alcoholismulu in poporulu nostru.

In díele trecute cetiramu in una foia politica germana de principie eminente basericesci, cá in tempulu mai de aproape mai multi barbati bine-semftori si nobili vediendu ce dimensiuni mari a luat in poporulu mai cu sema agricolu beutur'a alcoholului, si cum in urm'a vitiului acestuia poporulu degeneréza pre dí ce merge totu mai tare atátu in privinti'a materiala, cátu si corporala si spirituala, si voindu a pune óre care stavila vitiului acestuia, ce rode asia amaru la meduv'a poporului, au fundatu una societate cu destinatiunea de a se estinde preste totu imperiulu, a carei scopu se fia intrebuintiarea de ori ce midiloce legali pentru a restringe de o cam data vitiulu acest'a la margini cátu se pote mai anguste. Cu dorere amu vediutu in unu tractatu scrisu asupr'a societatei acesteia in una alta foia pentru scientiele sociali si economice, cum pre cale statistica s'a constatat de o parte, cá in tienuturile acele unde domnesce mai tare usulu alcoholului, numerulu tineriloru apti de militia scade pre dí ce merge totu mai tare, asia cátu deca va merge totu in proportiunea de pana acumu, atunci tienuturile acele preste 80 de ani nu voru mai dá unu singuru barbatu aptu de militia, éra de alta parte, cá crimele cele mai urite se comitu in mesura cu multu mai mare in tienuturile molipsite de alcoholu, cá in altele, si cá in tienuturile acele vietiele omenesci se stingu totu mai iute, asia in cátu deca va merge totu asia, atunci in tempu de unu seculu etatea de 50 ani va fi una raritate Totu din articulu foiei nationalu economice respective amu aflatu, cá vitiulu celu uritu alu alcoholismului domnesce mai eschisivu numai in clasele cele serace, cari anulu intregu se nutrescu numai cu crumpene, precandu in celelalte clase cu cátu suntu mai avute si traiulu le e mai bunu, cu atát'a vitiulu alcoholismului este totu mai micuti, pana ce in clasele cele inalte dispare mai de totu dinaintea traiului celui finu. Caus'a aparitiunei acesteia este usioru de aflatu. Omulu muncitoriu are in continuu lipsa de stimulante, cáce altumintrule ar' trebui se sucumbe sub sarcin'a lucrului celui greu. Stimulantele cele mai naturali inse le constituiescu unu nutrementu bunu, care este in stare a suplíní tote sucurile consumate prin lucru si muschii a-i tiené in continuu in stare in-cordata. Unu nutrimentu reu din contra nu suplínesc nice sucurile consumate

prin lucru nice mäschiu nu este in stare a-i stimulá. De aci vine, cá omulu celu cu nutrimentu bunu si pote indepliní si lucrurile cele mai grele fora cá se aiba lipsa de alte stimulante, si in specie de stimulantele alcoholului. Din contra omulu celu ce se nutresce reu, fiendu-cá nutrimentulu nu-lu pote stimulá de ajunsu, in continuu poftesce alcoholu cá stimulantu, cáce altu-mintrule nu ar' poté lucrá. Lucrulu acest'a merge asia departe, cátu precum ni areta esperinti'a de tote dfilele, persoanele acele, ce s'au dedatu a-si stimulá corpulu totu numai cu alcoholu, in urma nu mai punu nice unu pondu pre unu nutrimentu bunu, precum e si cunoscutu, cá beutorii de vinarsu manca forte pucinu, si nu ambla dupa bucate alese.

Cetindu lucrurile aceste scrise de barbati, ce au studiatu caus'a din fundamentu, numai decátu ni a venitu in minte poporulu nostru, care cátu suferu sub sarcin'a alcoholului, este cunoscutu ori si cui. Venindune in minte poporulu nostru, numai decátu ni amu pusu intrebarea, cá ce pote fi caus'a de vitiulu alcoholului a luat dimensiuni asia mari in poporulu nostru si inca nunumai in clasele cele mai misere, cari s'aru poté asemena cu cele ce traiescu seau mai bine dsu vegetéza numai cu crumpene din Germani'a, ci si in clasele acele, cari dispunu de una avere suficienta pentru una familia de agricolu, printre cari in Germani'a vitiulu alcoholului este tare pucinu latitu? Tienendune de principiulu fisice constatatu si espusu mai susu, cá vitiulu usului de alcoholu scade in proportiunea cum cresce bunetatea nutrimentului, numai decátu amu aflatu, cá una cauza principala a vitiului acestuia detestabilu in poporulu nostru este nutrimentulu lui celu slabu, care nefiendu in stare a-lu stimulá pre cum se cuvine, si lia refugiulu la alcoholu. Este cunoscutu, cátu de primitivu este poporulu nostru in pregatirea nutrimentului seu. Sute si mii de familii agricole dispunu de tote cele de lipsa pentru unu viptu buhu si nutritoriu, si totusi viptulu loru este cátu se pote mai primitivu. De multe ori femeile nostre agricole din materialulu si articii celi mai buni nu seiu pregatí una mancare, precum se cuvine, ci numai nesece mancari cátu se pote mai slabe, fora gustu, si pre langa ace'a si nepractice. Adevratu cá este una trasura principala in caracterulu poporului nostru, cá elu este frugalu, si trasur'a acést'a trebuesce pastrata cu ori ce pretiu, fiendu-cá constitue unu factoru economicu de mare insemnatate. Frugalitatea acést'a inse numai atunci este unu factoru momentosu in vietii'a economica a unui poporu, candu nu trece marginile ei naturali, fiendu-cá indata ce trece marginile aceste, numai decátu se implinesce si la ea adevverulu aksiomei: *omne nimium vertitur in vitium*, si devine una sorginte si unu isvoru alu altoru rele, prin ce insemnatatea ei economica se intorce chiaru in contrariulu. Cá ce folosesc pentru esemplu, cá poporulu nostru va observá una frugalitate extrema, deca prin ace'a deschide usia larga la usulu alcoholului, prin ce apoi degeneréza si in privinti'a materiala si si corporala si spirituala? Nu este nice una mirare dara, deca din caus'a frugalitateri celei extreme a poporului nostru

usulu alcoolului a luat la elu in tempu asia scurtu dimensiuni asia enorme. Si in tempurile trecute a trairu poporulu nostru cá si acum, inse atunci stimulantele necesare nu le cercá in alcoolu, ci seau in cantitatea mancariei seau si in calitate de multe ori, si in casuri de lipsa in usulu cumpetatu alu vinului. De candu a venitu inse alcoolulu, de atunci le a parasitu pre aceste pre tote, si astádi in locu de a fi inaintatu poporulu in privinti'a calitatii viftului, din. contra seau a regresatu, seau la casulu celu mai bunu a remasu pre trept'a pre care a fostu mai in ainte, fiendu-cá totu progresulu voiesce se-lu suplinésca prin alcoolulu.

In astu-feliu de impregiurári totu omulu binesemfitoriu trebuie se cugete seriosu la modulu cum s'ar' poté casá. vitiulu acest'a cu totulu din poporulu nostru, cá nu cumva tredindune prea târdiu desastrele, ce le va lasá dupa sine se fie irrepairabile. Mortalitatea poporului devine totu mai mare, viet'a totu mai scurta, procreatiunea totu mai mica, tari'a si musculatur'a corpului scade totu mai tare, alte vitii se immultiescu pre di ce merge, si chiaru si facultatile spirituali devinu totu mai tempite, si aceste suntu totu atâte efecte triste ale usului alcoolului.

De sine se intielege cá primele midloce, ce trebuie se le intrebuinteze mai cu sema clerulu in contr'a vitiului acestuia, suntu midlocele, ce ni le subministreza religiunea, va se dica instructiunea si predic'a cu tota ocasiunea, cari inse trebuescu se fia totu de a un'a asociate cu esemplulu preotului si a intregii lui familie. Căce cum va predicá preotulu cu succesu in contr'a vitiului acestuia, deca elu insusi seau famili'a lui este cufundata in elu, si casuri de aceste triste, avemu dorere nu chiaru pucine? Nu i am compatimí pre atari preoti de locu, deca aru fi scosi cu totulu din tagm'a clerului, fiendu-cá in locu de a fi lumina in poporu suntu intunerecu si scandalu, cari nu merita nice una indurare.

Inse midlocele religiose ce ni le subministréza s. nostra religiune, trebuescu se fia ajutate si de alte midloce, deca voimu se combatemu vitiulu acest'a omoritoriu de sufletu si trupu in poporulu nostru. Nice unu vitiu nu se pote combate asia cu succesu, cá atunci candu elu se combate in insusi causele lui. Causele fisice ale vitiului acestuia, precum amu vedutu mai susu in prim'a linia suntu de a se cercá in viftulu primitivu si pucinu nutritoriu alu corpului. Noi avemu, ce e dreptu multe familii agricoale tare misere. Inse avemu si multu mai multe, cari dispunu de una avere suficienta pentru unu traiu sanetosu si nutritoriu. Datorinti'a preotiloru nostri este a influinti'a asupr'a acestoru din urma, cá incungiurandu ori ce lucsu, se-si procure unu viftu nutritoriu, sanetosu si regulatu, priu ce se va pune stavil'a cea mai puternica beuterei alcoolului. Se-lu invetie a se lasá de bucatele acele primitive si pucinu nutritorie si a se dedá la unu traiu mai nutritoriu esplicandule totu odata, cá deca voru face acést'a, atunci nice lips'a alcoolului nu o va mai semfí asia tare, ma pre rendu va perf cu totulu, ce'a ce este

unu castigu mare materialu, corporalu si spiritualu. Mai greu merge lucrulu cu celi miseri. Inse deca computa omulu câtu speseza familiile aceste din pucinulu lor castigu pre vinarsu, atunci in cele mai multe casuri sum'a acést'a este suficienta pentru unu traiu nutritoriu. In unele locuri s'au infientiatu societati de cumpetu, in cari membri s'au obligatu, ca se voru abstiené cu totulu dela usulu alcoholului. Inse pucine din societatile aceste au avutu rezultatulu doritu. Societatile aceste inse de securu voru avé resultatulu celu mai frumosu deca membrii lor se voru obligá nunumai la abstienere dela usulu alcoholului, ci totu odata si la unu traiu mai bunu, mai nutritoriu si mai sanetosu. Atunci popòrulu va observá numai decátu, ca abtienerea dela vinarsu nu-i mai vine asia grea, cace nutrimentulu celu bunu va fi pentru elu unu stimulantu suficientu pentru ori ce lucru câtu de greu, si nu va semti de locu lips'a alcoholului. Deca inse poporulu va remané totu pre langa viptulu celu primitivu si pucinu nutritoriu, atunci totu in alcoholu si va cautá stimulantulu de lipsa pentru-cá se-si pota indepliní lucrulu seu celu greu.

Combaterea pre calea acést'a a usului alcoholului va avé si acelu efectu salutariu, ca poporulu in privinti'a materiala nu va decadé, pentru-cá unu traiu bunu lui nu i vine asia scumpu cá procurarea alcoholului, in privinti'a corporala va fi vioiu, robustu si aptu de a procreá generatiuni sanetose, éra in privinti'a spirituala va fi mai ageru mai petrundietoriu, fiendu-cá este sciutu, ce influintia binefacutorie are unu traiu bunu asupr'a facultatiloru sufletesci.

Preotimea nostra este cea mai mare parte crescuta in Seminarie bine prevediute in privinti'a viptului fora cá se fia lucuose. Chiaru si Seminariulu metropolitanu din Blasiu, care totu de a un'a a fostu mai conservativu in acést'a privintia, inca a facutu in tempurile mai noue progrese frumoase in privinti'a acést'a si pre dreptulu. Pentru-cá Seminariele au se fia purtatorie de cultura in poporu in tota privinti'a, asia câtu in ele se se crésca adeverate esemplarie ale poporului nunumai in privinti'a religiosa, ci si in privinti'a traiului vietiei, arangiarei domestice, a viptului si asia mai departe. Fiendu astu-feliu preotimea nostra de ajunsu cultivata in privinti'a procurarei unui viptu nu lucuosu, ci nutritoriu si sanetosu, usioru va straplantá si in poporu idei mai moderne in acést'a privintia, si prin acést'a vitiulu alcoholului din poporulu nostru pre incetulu va perí cu totulu, si poporulu nostru erasi va fi poporulu celu vigurosu si plinu de vietia, care a fostu in tempurile trecute. La casu contrariu inse trebue se fimu gata la cele mai mari desastre, cari noi celi presenti le observamu numai cá prin negura, inse celi urmatori le voru observá si semti in tota uritiunea lor.

Ceva despre organisarea primitiva a bisericeii.

De unu tempu in coce se observa in clerulu din Romani'a una misicarea óre care, ce din ce in ce lia dimensiuni totu mai mari. Ma in misicarea

acést'a au început acum a se amestecá si barbati laici de influentia si autoritate. Clerulu din Romani'a seamta bine, cá cu conservatismulu celu grecescu, ce-lu a suptu in sufletulu seu de sute de ani, nu mai merge, si deca voiesce, cá baseric'a se fia pre venitoriu unu adeveratu institutu de crescere pentru viet'a eterna, era in societate unu adeveratu elementu de cultura religiosomoralá, atunci trebue se o rumpa odata pentru totu de a un'a cu conservatismulu grecescu celu omoritoriu de sufletu, care a inghiatiatu in cele 7 sinode ecumenice. Clerulu seamta bine, cá are lipsa de una reforma radicala in baserica de susu pana diosu. Candu este vorb'a inse despre modulu, cum se se faca reform'a acést'a, atunci mergu toti in tote laturile, si unu privitoriu neinteresatu in cauza numai decatu observa una lipsa totala de unu principiu conducutoriu si de unu programu bine cugetatu si prelucratu dupa unu studiu aprofundatu alu impregiurariloru. De aci vine cá prin foile basericesci din Romani'a, cari se ocupa cu reform'a acést'a, totu mereu dá omulu de idei cari de cari mai bizare relative la natur'a basericeí. Asia in dílele trecute cetiramu in una foia, in unu articulu scrisu de unu barbatu ciscarpatinu, cá baseric'a primitiva a fostu constitutionalu organizata asia, cum o a organizatu „Metropolitulu Andreiu“ pre cea ortodocsa din Transilvani'a si Ungari'a¹⁾. Deca ar' avé Domnulu nostru numai cátu de pucina cunoscentia istorica, atunci aru poté se scia, cá in baseric'a primitiva n'au existatu Metropoliti, nu Episcopi sufragani supusi loru, nu diecese, nu Protopopi, nu Parochi, nu congrese si altele, ce suntu toti atatia factori principali in baseric'a „marelui Andreiu“, si prin urmare baseric'a primitiva n'a potutu fi organizata cá baseric'a lui. Seau pote cá D. respectivu intielege, cá baseric'a primitiva a fostu organizata in spiritulu acel'a democraticu, in care este organizata baseric'a „marelui Andreiu“. Deca acést'a o intielege D. respectivu, atunci inca si mai pucinu cunosce lucrulu, de care vorbesce. Democrati'a seau mai bine dísu demagogismulu in form'a lui moderna si incarnatu in asia numitulu constitutionalismu, nu este altu ceva decátu una idea anglesa trecută prin sit'a revolutiunei franceze si pretiuita astádi mai multu din datina cá unu productu din cele mai stralucite a civilisatiunei, desi societatea jace pana in grumazi in rane infipte de elu. Deca serman'a baserica primitiva in tempurile acele critice aru fi fostu legata de atate formalisme gole si fora spiritu, cá basericele constitutionali, de liste electorali, de alegeri, de congrese, verificari de deputati, interpelari, si mai scie Ddieu câte si mai câte altele, atunci de securu cá baseric'a primitiva n'ar' fi triumfatu in contr'a lui Nero si Deciu, in contr'a lui Valerianu si Diocletianu, si n'ar' fi castigatu pentru sine atáte suflete nobile. D. respectivu asia este de indulcitu de Statulu organicu alu basericeí numite ortodocse din Ardealu, cátu l'ar' recomandá la tota lumea, si nu are pacientia se astepte, pana candu va vedé, cá ce este in stare elu a produce. De 15 ani n'a produsu inca mai nemicu, cáce deca are baseric'a

¹⁾ »Baseric'a romana« Nr. 27 din 25 Septembrie.

„marelui Andreiu“ ceva, atunci ace'a nu a castigatu statutulu organicu, ci a castigatu absolutismulu celu neinduratu alu „marelui Andreiu“. Deca D. respectivu voiesce se scia, cum a fostu organisata baseric'a primitiva, atunci n'are decãtur se deschida pre S. Paulu, unde dice, *cã in Christosu nu mai este servu si Domnu*, si in cuvintele aceste va aflã democrati'a cea mai stralucita, dupa care in aintea legei divine toti suntu egali, Pap'a cá si celu din urma credintiosu, si apoi cá se nu cugete cá democrati'a acest'a este totu un'a cu demagogismulu constitutionalu, care nu se multumesce cu egalitatea toturoru in aintea legei, ci le dã la toti dreptu egal de guvernare, cá asia se se nasca o confusiune democratica, se deschida mai departe pre S. Paulu acoló unde vorbesce despre guvernarea bisericeii. Acoló nu dice S. Paulu cá Ddiu desi i a facutu pre toti egali in aintea legei, totusi i a pusu pre toti se guberneze baseric'a ori e lipsa ori nu, numai cá se nu fia unulu mai mare cá altulu, ci cá pre unii i a pusu Apostoli, pre altii profeti, pre altii invetiatori si asia mai departe, si unde dice, cá, desi in aintea legei toti suntu egali, totusi in guvernarea bisericeii membrii ei nu suntu toti egali, cá firele de grãu in unu sacu, ci suntu cá membrele corpului, cari unulu fia-care si are functiunea sa speciala conforma prosperitatii intregului. Aci va vedé D. nostru, cá S. Paulu nu a consideratu guvernarea bisericeii, cá una mesa intinsa si plina de „daruri de a le lunei acesteia trecutorie“ cá si densulu, la care unulu fia-care capeta apetitu. Una considerare asia vila a guvernareii bisericeii este si nedemna de unu crestinu. Ci o a consideratu cá pre unu organismu, in care fia-care trebuie se fia la locul seu, si se-si porte sarcin'a ace'a, ce o pretinde binele intregului, dupa dispusetiunea lui Ddiu celui atote prevedietoriu. Laiculu cá laicu, preotulu cá preotu, Episcopulu cá Episcopu, Capulu cá Capu'si asia mai departe.

In locurile aceste si nu in statutulu organicu va aflã Dnulu respectivu organisarea bisericeii primitive, in care democrati'a cea adeverata la olalta cu principiulu autoritatii suntu unite in unu totu armonicu, precum n'a mai veditu lumea nice candu afora de baseric'a catolica. Ne vine tare curiosu, candu vedemu cum foi basericesci potu se cocheteze asja multu cu constitutionalismulu modernu. Pote aceste nu sciu, cá constitutionalismulu modernu inca nu si a realisatu tote consecintiele, si deca baseric'a lu primesce de bunu, atunci va trebui cu tempu se primésca si tote consecintiele lui. Ce voru dice foile aceste p. e. candu constitutionalismulu va emancipá pre femeii si le va dá si loru votu in afacerile statului? Atunci si baseric'a va trebui se faca una lege electorala si pentru femeii. Multi voru ride de acest'a. Inse se nu cugete basericile cele constitutionali, cá dora nu voru ajunge acoló. Cine s'a suitu odata in carulu celu constitutionalu, acel'a trebuie se merge unde lu duce si la dealu si si la vale. Mai bine aru face atari omeni, deca aru studiá dreptulu celu classicu alu santei nostre bisericeii, in care mintea se instrueza si inim'a se nutresce, si se lase constitutionalismulu

modernu celu seracu de spiritu se-si joce si elu rol'a in lumé, cá multe alte idei necopte. In dreptulu santei nostre, baserici voru afá adeverat'a medicina pentru ori si ce morbu socialu basericescu, si atunci vindecanduse cu medicin'a nostra, dora nu ne voru urí asia multu cá acum. Si la noi suntu destui omeni infectati de spiritulu constitutionalismului, si mai multu pentru acestia scriemu cuvintele aceste. Amu, mai amintitu inca odata, cá constitutionalismulu modernu se baséza pre principie diametralu opuse nunumai basericei nostre ci celoru crestine preste totu, asia in catu primindulu baseric'a s'ar' negá pre sine insasi, si cá deca baseric'a are ver una rana de vindecatu, atunci nu are de locu lipsa a alergá la constitutionalismulu modernu cá la una medicina universalá, cá ea in principiile ei are destula potere pentru vindecarea ori si carei rane. Terminii civili absolutistu si constitutionalu nice nu se nimerescu la baserica de locu, pentru-cá ea nu este nice organizata, si nice dreptulu ei nu este dedusu nice dupa principiile scose din sistemulu absolutisticu, nice dupa cele din celu constitutionalu, ci numai si numai dupa principiulu eternu alu dreptatei si ecuitatei fora de a pune multu pondu pre form'a din afora absolutista seau constitutionalá, cari cuvinte numai in cercurile cadiute dela credintia au devenitu astádi parol'a dñlei. Despre acést'a se pote convinge ori si ce cunoscutoriu adevratu alu dreptului basericescu. Societatea ómenésca va fi ére cânduva multiumitoria basericei, cá a tienutu totu de a un'a numai si numai la principiulu dreptatei si ecuitatei fora de a se legá de tote formele de gubernare, ce suntu in decursulu tempului la ordinea dñlei, si cari se schimba si anticuéza cá totu ce e trecutoriu. Va fi recunoscutoria, pentru-cá principiulu basericei va avé de securu óre cânduva in venitoriu se regenereze si societatea civilá, dupa-ce acést'a se va convinge, cá tote principiile, ce nu stáu pre bas'a basericei, nu suntu apte a ferici ómenimea. Deca inse baseric'a si ar' schimbá constitutiunea si organizarea sa totu de a un'a dupa capritiele tempului parasindusi principiulu seu, atunci ce prospectu ridiculu ni sar' presentá in aintea ochiloru! Prin secululu alu 17 si 18-le ar' fi fostu absolutista, cá absolutismulu erá atunci la ordinea dñlei. Astadi ar' fi contitutionalá. Mane poimane republicana., apoi socialista si in urma comunista. Ce omu cu minte pote dorí basericei una cale atátu de ridiculá?

In un'a inse tote foile aceste se unescu, si acést'a este ur'a si batujocur'a basericei nostre. In ori ce articulu, in care e verb'a de baseric'a nostra, cuvintele: Jesuitii, Papismulu, despotismulu catolicu, infalibilitatea Papei espusa cá absurditate suntu nesce lucruri, ce asia se intielegu de sine cá rosinele in unu Puding. Pre cuvintele aceste gole inse, ce celi mai multi le intrebuintitjeza numai cá se se arete cá suntu liberali de ai secululu alu 19-le, nu punemu mare pondu, fiendu-cá suntu numai una péna, ce si o punu in pararfá toti cáti voiescu se tréca de cavaleri moderni. Doue lucruri inse amu intempinatu, pre cari nu scimu se le ascriemu reutatei seau ignorantiei. Anume totu numit'a Foia numesce pre bunulu nostru Metropolitu Atanasiu

tradatoru, fiindu-că s'a unitu. Noi scimu că tradatoriu este care vinde caus'a publica pentru interesulu propriu. Acum ce a castigatu Metropolitulu Atanasiu prin unire pentru sine? Chiaru nemicu! Metropolitu a fostu mai in ainte, Metropolitu a remasu dupa ace'a. Cum pote fi elu atunci tradatoriu, candu pentru sine n'a castigatu nemicu, noi nu intielegemu. Seau este Metropolitulu Atanasiu tradatoriu pentru-că din numitu ortodocsu s'a facutu adeveratu ortodocsu? Atunci suntu tradatori, toti căti si schimba credinti'a chiaru si din convingere, atunci tradatori suntu si stramosii Dloru dela Baseric'a romana, cari din pagani s'au facutu crestini, si atunci tradatori suntu si celi doj din numerulu prosimu alu numitei Foi, dintre cari unulu din Judeu, altulu din catolicu se au facutu ortodocsi, si pre cari i publica fora de a-i timbrá cu epitetulu de tradatori.

Altu lucru este, că numit'a Foia esplica lupt'a republicaniloru din Franci'a in contr'a basericeii catolice din impregiurarea, că clerulu catolicu aru vof se restaureze in Franci'a monarchi'a. Pentru Ddiu ore este cu potintia, cá barbati din Romani'a ce suntu in contactu socialu asia intimu cu Franci'a se cunosca asia de pucinu impregiurarile din Franci'a? Ore nu sciu densii cá nice predeparte nu suntu toti republicanii inimici ai basericeii catolice. Éra celi ce i suntu inimici, acelia suntu chiaru asia de mari inimici basericeii catolice, cá si celei numite ortodocse si celei protestante si crestinismului intregu, fiindu-că eli lupta nu in contr'a unei baserici, ci in contr'a la ori ce religiune positiva. Se nu cugete Parintele Archireu Calistratu, cá dora Talandier, Raspail, Naquet, Montjeau deca urescu aspersionulu apusanu din Parisu, dora iubescu pamatufulu orientalu din Bucuresci. Trebuie, cá a auditu densulu pre candu petreceá in Parisu, cum urla republicanii celi radicali: *ni Dieu ni maître*, = nice Ddiu nice Domnu.

Si acum de inchiare cateva cuvinte. Baseric'a numita ortodocsa este mai pretotindene tare decadiuta. Clerulu si poporulu striga pretotindine reforma. Ea inse nu afla in sine destula potere de a se reformá, si asia si indrépta privirea acum spre Protestanti, acum spre alte organisari efemere fora trecutu si fora venitoriu, numai spre baseric'a catolica nu, desi de nice un'a nu este nice in credintia asia aproape nici in institutiuni cá de ea. Deca baseric'a numita ortodocsa aru mai depune din ur'a cea mare catra baseric'a catolica, si o ar' studiá fora patima, atunci in ea si numai in ea aru poté affá balsamu vindecatoriu pentru ranele sale, si atunci dora resaritululu s'ar' imbratiosíá éراسi cu apusulu cá in tempurile cele vechi. Pana atunci inse tote sfortiarile de reforma voru fi desierte si pre rendu va pierde tote clasele, precum se pote vedé mai cu sema in Rusi'a si Romani'a, unde pre la cetáti basericeile stáu dejá gole, si acum au inceputu a se golfi si pre la sate.

Varietăți.

Ilustritatea Sa Prea Santitulu Domnu Episcopu alu Oradei Mari **Mihailu Pavelu** a donatu pre sem'a Seminarului de baieti din Oradea mare 200 de buti de vinu de Holodu in pretiu de cam 20,000 fl. v. a. pentrucă din interesele capitalului acestuia tinerimea misera din acelu Seminaru se se preveda si cu vestimente. Deca consideramu, că Ilustritatea Sa Prea Demnulu Episcopu de abie numai de cativa ani este in fruntea diecesei de Oradea mare, si a mantuitu dejă gimnasiulu din Bejusiu de perire, si acum a facutu si donatiunea acest'a atātu de insemnata pentru Seminarulu din Oradea mare, atunci numai pote omulu se preveda, cătu mai pote se speredze dieces'a Oradana dela Ilustritatea Sa cunoscutu tuturoru de unu barbatu economu si crutiatoriu, si totu de odatu de una inima infrumsetiata cu una nobilitate rara. Laolalta cu Clerulu si poporulu Oradanu i dorimu si noi din inima sanetate si vietia indelungata, că tote intentiunile cele frumose, ce i jacu in sufletulu celu nobilu se si le pota implini

*

Excellenti'a Sa Prea Santitulu si Bunulu nostru Metropolitu Dr. **Joanu Vancea** de **Butés'a** la olalta cu Clerulu si poporulu nostru credintiosu este acum inca si mai aproape de implinirea dorintiei celei mai fierbinti. Seminarulu celu nou pentru tinerimea studiosa dela gimnasiu este dejă redicatu si pusu sub coperisiu. Excellenti'a Sa s'a induratu prea gratiosu a edifică si localități pentru institutul preparandialu archidiecesanu constatatoriu din trei sale frumose si din una cancelaria pentru institutu, in care se va asediă si archivulu lui. Decandu s'a inceputu edificarea Excellenti'a Sa in tota din'a a cercetatu institutul. La primavera se va continuă cu varuitulu si lucrulu de lemnu si de fieru din launtru, si inca in decursulu verei va fi gata.

*

In dilele trecute ne veniru la mana doue scrieri de cuprinsu teologicu, un'a ce se ocupa cu genes'a Testamentului nou scrisa romanesece, alt'a cu istori'a Santei Uniri scrise in limb'a germana de unu romanu. Pentru ideile cele curiose, ce se cuprindu in ambele, ne vomu ocupă si noi cu ele in numerii venitori, fienducă suntu in stare a seduce pre multi necunoscutori.

*

In primele dile ale lunei lui Octobree catolicii laici din Itali'a au tienutu congresulu anualu in Neapole. Mai multe mii de barbati fruntasi laici italieni au luat parte la congresulu acest'a, care a adusu mai multe concluse cu privire la modulu, cum ar' poté veni in ajutoriu si poporulu credintiosu clerului in tempurile aceste grele. Că si congresulu din Germani'a s'a interesatu multu si acest'a de caus'a sociala, scolastica, literaria si artistica a basericei. De insemnatu este că la congresulu acest'a a lnatu parte si societatea catolica a advocatilor italieni, a carei destinatiune alésa in libertate este aperarea gratuita a intereseloru basericesci in aintea forurilor judecatoresci italiene. Societatea consiste din mai multe sute de advocati din intregu regatulu Italiei. Căti advocati nu avemu si noi? Candu inse vomu poté si noi salută una atare societate? Câte interese basericesci si scolarie nu avemu si noi, cari au lipsa de aperare juridica? Pre la noi inse nu pucini in locu de a urmă esemplulu altoru natiuni civilizate totu mereu se plangu, că in baserica n'au unde se incre, desi chiaru acestia deca cercetéza in unu anu baseric'a de 2 seau 3 ori, atunci inca e multu. Se speramu inse in unu venitoriu mai bunu.

*

In 22 Octobree st. n. a. c. s'au adunatu in Blasiu Directoriulu fundatiunei Siolutiane constatatoriu din mai multi barbati laici illustri, precum: Baritiu, Hosu, Laslo, Grideanu, Florianu, Baronu Ursu, Siolutiu, Josifu Popu s. a. Pote că voru mai petrece inca una di seau doua in midiloculu nostru.

Editoriu si redactoriu responsabilu Dr. **Alesandru V. Gram'a.**

Tipografi'a Seminarului gr.-cat. in Blasiu.